॥ श्री ॥

धातुरूपावलिः

प्रकाशकः

मे॥ श्रीनिवासाचार्य होंबाळि & सन्

स्टेशन् रोड, गदग - ५८२ १०१

2005) (20-00

K. [illegible]

॥ श्री ॥ Pradyumna.D

धातुरूपावलि

(प्रारभ्यते)

प्रकाशक :

मे॥ श्रीनिवासाचार्य होंबाळि & सन्

स्टेशन् रोड, **गदग** - ५८२ १०१

जि. गदग राज्य. कर्नाटक

2005) **(20–00**

॥ श्रीः ॥

॥ अथ धातुरूपावलि प्रारंभः ॥

१. तत्रादौ प्रथमगणीयः शब्विकरणोऽकर्मकः सत्तार्थको भू धातुः सेट् । तस्मात्कर्तरि परस्मैपदं भवति ।

वर्तमाने लट्

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्ति
भवति	भवतः	भवन्ति	इति प्रथमपुरुषः
भवसि	भवथः	भवथ	इति मध्यमपुरुषः
भवामि	भवावः	भवामः	इति उत्तमपुरुषः

अनद्यतन परोक्षभूते लिट्

बभूव	बभूवतुः	बभूवुः	प्र. पु. ।
बभूविथ	बभूवथुः	बभूव	म. पु. ।
बभूव	बभूविव	बभूविम	उ. पु. ।

अनद्यतन भविष्यति लुट्

भविता	भवितारौ	भवितारः	प्र. पु. ।
भवितासि	भवितास्थः	भवितास्थ	म. पु. ।
भवितास्मि	भवितास्वः	भवितास्मः	उ. पु. ।

भविष्यति लृट्

भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति	प्र. पु. ।
भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ	म. पु. ।
भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः	उ. पु. ।

विधौ निमन्त्रणे कामाचारानुज्ञायां सत्कारपूर्वक
व्यापारे प्रश्ने प्रार्थनायामाशिषि च लोट्।

तत्र भवतात् इति रूपमाशिष्येव ।

भवतु–भवतात्	भवताम्	भवन्तु	प्र पु ।
भव–भवतात्	भवतम्	भवत	म पु ।
भवानि	भवाव	भवाम	उ पु ।

अनद्यतनभूते लङ् ।

अभवत्	अभवताम्	अभवन्	प्र पु ।
अभवः	अभवतम्	अभवत	म पु ।
अभवम्	अभवाव	अभवाम	उ पु ।

विधौ निमन्त्रणे कामाचारानुज्ञायां सत्कारपूर्वक–
व्यापारे प्रार्थनायां प्रश्ने च लिङ् ।

भवेत्	भवेताम्	भवेयुः	प्र पु ।
भवेः	भवेतम्	भवेत	म पु ।
भवेयम्	भवेव	भवेम	उ पु ।

आशिषि लिङ् ।

भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः	प्र पु ।
भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त	म पु ।
भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म	उ पु ।

भूते लुङ् ।

अभूत्	अभूताम्	अभूवन्	प्र पु ।
अभूः	अभूतम्	अभूत	म पु ।
अभूवम्	अभूव	अभूम	उ पु ।

क्रियाया अनिष्पत्तौ हेतुहेतुमद्भावे लृङ् ।

अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्	प्र पु ।
अभविष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत	म पु ।
अभविष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम	उ पु ।

२ प्रथमगणीयः शब्विकरणोऽकर्मकः आत्मनेपदी वृद्ध्यर्थक एध् धातुः । सेट् । लट् ।

एधते	एधेते	एधन्ते	प्र पु ।
एधसे	एधेथे	एधध्वे	म पु ।
एधे	एधावहे	एधामहे	उ पु ।

लिट् ।

एधांचक्रे	एधांचक्राते	एधांचक्रिरे	प्र पु ।
एधांचकृष्ये	एधांचक्राथे	एधांचकृढ्वे	म पु ।
एधांचक्रे	एधांचकृवहे	एधांचकृमहे	उ पु ।

द्वितीय रूपम्

एधाम्बभूव	एधाम्बभूवतुः	एधाम्बभूवुः	प्र पु।
एधाम्बभूविथ	एधाम्बभूवथुः	एधाम्बभूव	म पु।
एधाम्बभूव	एधाम्बभूविव	एधाम्बभूविम	उ पु।

तृतीय रूपम्

एधामास	एधामासतुः	एधामासुः	प्र पु।
एधामासिथ	एधामासथुः	एधामास	म पु।
एधामास	एधामासिव	एधामासिम	उ पु।

लुट्

एधिता	एधितारौ	एधितारः	प्र पु।
एधितासे	एधितासाथे	एधिताध्वे	म पु।
एधिताहे	एधितास्वहे	एधितास्महे	उ पु।

लृट्

एधिष्यते	एधिष्येते	एधिष्यन्ते	प्र पु।
एधिष्य	एधिष्येथे	एधिष्यध्वे	म पु।
एधिष्ये	एधिष्यावहे	एधिष्यामहे	उ पु।

लोट्

एधताम्	एधेताम्	एधन्ताम्	प्र पु।
एधस्व	एधेथाम्	एधध्वम्	म पु।
एधै:	एधावहै	एधामहै	उ पु।

लङ्.

ऐधत	ऐधेताम्	ऐधन्त	प्र पु ।
ऐधथाः	ऐधेथाम्	ऐधध्वम्	म पु ।
ऐधे	ऐधावहि	ऐधामहि	उ पु ।

विधिलिङ्.

एधेत	एधेयाताम्	एधेरन्	प्र पु ।
एधेथाः	एधेयाथाम्	एधेध्वम्	म पु ।
एधेय	एधेवहि	एधेमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ्.

एधिषीष्ट	एधिषीयास्ताम्	एधिषीरन्	प्र पु ।
एधिषीष्ठाः	एधिषीयास्थाम्	एधिषीध्वम्	म पु ।
एधिषीय	एधिषीवहि	एधिषीमहि	उ पु ।

लुङ्.

ऐधिष्ट	ऐधिषाताम्	ऐधिषत	प्र पु ।
ऐधिष्ठाः	ऐधिषाथाम्	ऐधिध्वम्–ऐधिढ्वम्	म पु ।
ऐधिषि	ऐधिष्वहि	ऐधिष्महि	उ पु ।

लृङ्.

ऐधिष्यत	ऐधिष्येताम्	ऐधिष्यन्त	प्र पु ।
ऐधिष्यथाः	ऐधिष्येथाम्	ऐधिष्यध्वम्	म पु ।
ऐधिष्ये	ऐधिष्यावहि	ऐधिष्यामहि	उ पु ।

३ द्वितीयगणीयो लुग्विकरणः सकर्मकः परस्मैपदवान् ज्ञानर्थको विद् धातुः । सेट् ।

लट् ।

वेद	वेदतुः	विदुः	प्र पु ।
वेत्थ	विदथु	विद	म पु ।
वेद	विद्व	विद्म	उ पु ।

द्वितीयम् रूपम्

वेत्ति	वेत्तः	विदन्ति	प्र पु ।
वेत्सि	वित्थः	वित्थ	म पु ।
वेद्मि	विद्वः	विद्मः	उ पु ।

लिट् ।

विवेद	विविदतुः	विवदुः	प्र पु ।
विविदिथ	विविदथुः	विविद	म पु ।
विविदे	विविदिव	विविदिम	उ पु ।

द्वितीयम् रूपम्

विदांचकर	विदांचक्रतुः	विदांचक्रुः	प्र पु ।
विदांचकर्थं	विदांचक्रथुः	विदांचक्र	म पु ।
विदांचकार } विदांचकर	विदांचकृव	विदांचकृम	उ पु ।

एवं विदांबभूवेत्यादि, विदामासेत्यादिच पूर्ववत् ।

लुट् ।

वेदिता	वेदितारौ	वेदितारः	प्र पु ।
वेदितासि	वेदितास्थः	वेदितास्थः	म पु ।
वेदितास्मि	वेदितास्वः	वेदितास्मः	उ पु ।

लृट् ।

वेदिष्यति	वेदिष्यतः	वेदिष्यन्ति	प्र पु ।
वेदिष्यसि	वेदिष्यथः	वेदिष्यथ	म पु ।
वेदिष्यामि	वेदिष्यावः	वेदिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

विदाङ्करोतु / विदाङ्कुरुतात्	विदाङ्कुरुताम्	विदाङ्कुर्वंतु	प्र पु ।
विदाङ्कुरु / विदाङ्कुरुतात्	विदाङ्कुरुतम्	विदाङ्कुरुत	म पु ।
विदाङ्करवाणि	विदाङ्करवाव	विदाङ्करवाम	उ पु ।

द्वितीयम् रूपम्

वेत्तु–वित्तात्	वित्ताम्	विदन्तु	प्र पु ।
विद्धि–वित्तात्	वित्त	वित्त	म पु ।
वेदानि	वेदाव	वेदाम	उ पु ।

लङ्

अवेत्	अवेत्ताम्	अविदुः	प्र. पु. ।
अवेः—अवेत्	अवित्तम्	अवित्त	म. पु. ।
अवेदम्	अविद्व	अविद्म	उ. पु. ।

विधिलिङ्

विद्यात्	विद्याताम्	विद्युः	प्र. पु. ।
विद्याः	विद्यातम्	विद्यात	म. पु. ।
विद्याम्	विद्याव	विद्याम	उ. पु. ।

आशीर्लिङ्

विद्यात्	विद्यास्ताम्	विद्यासुः	प्र. पु. ।
विद्याः	विद्यास्तम्	विद्यास्त	म. पु. ।
विद्यासम्	विद्यास्व	विद्यास्म	उ. पु. ।

लुङ्.

अवेदीत्	अवेदिष्टाम्	अवेदिषुः	प्र. पु. ।
अवेदीः	अवेदिष्टम्	अवेदिष्ट	म. पु. ।
अवेदिषम्	अवेदिष्व	अवेदिष्म	उ. पु. ।

लृङ्.

अवेदिष्यत्	अवेदिष्यताम्	अवेदिष्यन्	प्र. पु. ।
अवेदिष्यः	अवेदिष्यतम्	अवेदिष्यत	म. पु. ।
अवेदिष्यम्	अवेदिष्याव	अवेदिष्याम	उ. पु. ।

४. द्वितीयगणीयो लुग्विकरणः सकर्मक उभयपदवान् व्यक्तवागर्थको ब्रूञ् धातुः । तत्र परस्मैपदानि ।

लट् ।

आह	आहतुः	आहुः	प्र पु ।
आत्थ	आहथुः	ब्रूथ	म पु ।
ब्रवीमि	ब्रूवः	ब्रूमः	उ पु ।

द्वितीयम् रूपम् ।

ब्रवीति	ब्रूतः	ब्रुवन्ति	प्र पु ।
ब्रवीषि	ब्रूथः	ब्रूथ	म पु ।
ब्रवीमि	ब्रूवः	ब्रूमः	उ पु ।

लिट् । वचादेशः । अनिट् ।

उवाच	ऊचतुः	ऊचुः	प्र पु ।
उवचिथ-उवक्थ	ऊचथुः	ऊच	प्र पु ।
उवाच-उवच	ऊचिव	ऊचिम	उ पु ।

लुट् । वचादेशः ।

वक्ता	वक्तारौ	वक्तारः	प्र पु ।
वक्तासि	वक्तास्थः	वक्तास्थ	म पु ।
वक्तास्मि	वक्तास्वः	वक्तास्मः	उ पु ।

लृट् । वचादेशः ।

वक्ष्यति	वक्ष्यतः	वक्ष्यन्ति	प्र पु ।
वक्ष्यसि	वक्ष्यथः	वक्ष्यथ	म पु ।
वक्ष्यामि	वक्ष्यावः	वक्ष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

ब्रवीतु-ब्रूतात्	ब्रूताम्	ब्रुवन्तु	प्र पु।
ब्रूहि-ब्रूतात्	ब्रूतम्	ब्रूत	म पु।
ब्रवाणि	ब्रवाव	ब्रवाम	उ पु।

लङ् ।

अब्रवीत्	अब्रूताम्	अब्रुवन्	प्र पु।
अब्रवीः	अब्रूतम्	अब्रूत	म पु।
अब्रवम्	अब्रूव	अब्रूम	उ पु।

विधिलिङ् ।

ब्रूयात्	ब्रूयाताम्	ब्रूयुः	प्र पु।
ब्रूयाः	ब्रूयातम्	ब्रूयात	म पु।
ब्रूयाम्	ब्रूयाव	ब्रूयाम	उ पु।

आशीर्लिङ् । वचादेशः ।

उच्यात्	उच्यास्ताम्	उच्यासुः	प्र पु।
उच्याः	उच्यास्तम्	उच्यास्त	म पु।
उच्यासम्	उच्यास्व	उच्यास्म	उ पु।

लुङ् । वचादेशः ।

अवोचत्	अवोचताम्	अवोचन्	प्र पु ।
अवोचः	अवोचतम्	अवोचत	म पु ।
अवोचम्	अवोचाव	अवोचाम	उ पु ।

लृङ् । वचादेशः ।

अवक्ष्यत्	अवक्ष्यताम्	अवक्ष्यन्	प्र पु ।
अवक्ष्यः	अवक्ष्यतम्	अवक्ष्यत	म पु ।
अवक्ष्यम्	अवक्ष्याव	अवक्ष्याम	उ पु ।

अथात्मनेपदानि । लट् ।

ब्रूते	ब्रूवाते	ब्रुवते	प्र पु ।
ब्रूषे	ब्रुवाथे	ब्रूध्वे	म पु ।
ब्रुवे	ब्रूवहे	ब्रूमहे	उ पु ।

लिट् । वाचादेशः ।

ऊचे	ऊचाते	ऊचिरे	प्र पु ।
ऊचिषे	ऊचाथे	ऊचिध्वे	म पु ।
ऊचे	ऊचिवहे	ऊचिमहे	उ पु ।

लुट् । वचादेशः ।

वक्ता	वक्तारौ	वक्तारः	प्र पु ।
वक्तासे	वक्तासाथे	वक्ताध्वे	म पु ।
वक्ताहे	वक्तास्वहे	वक्तास्महे	उ पु ।

लृट् । वचादेशः ।

वक्ष्यते	वक्ष्येते	वक्ष्यन्ते	प्र पु ।
वक्ष्यसे	वक्ष्येथे	वक्ष्यध्वे	म पु ।
वक्ष्ये	वक्ष्यावहे	वक्ष्यामहे	उ पु ।

लोट् ।

ब्रूताम्	ब्रुवाताम्	ब्रुवताम्	प्र पु ।
ब्रूष्व	ब्रूवाथाम्	ब्रूध्वम्	म पु ।
ब्रवै	ब्रवावहै	ब्रवामहै	उ पु ।

लङ् ।

अब्रूत	अब्रुवाताम्	अब्रुवत	प्र पु ।
अब्रूथाः	अब्रुवाथाम्	अब्रूध्वम्	म पु ।
अब्रुवि	अब्रूवहि	अब्रूमहि	उ पु ।

विधिलिंङ् ।

ब्रुवीत	ब्रुवीयाताम्	ब्रुवीरन्	प्र पु ।
ब्रुवीथाः	ब्रुवीयाथाम्	ब्रुवीध्वम्	म पु ।
ब्रुवीय	ब्रुवीवहि	ब्रुवीमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् । वचादेशः ।

वक्षीष्ट	वक्षीयास्ताम्	वक्षीरन्	प्र पु ।
वक्षीष्ठाः	वक्षीयास्थाम्	वक्षीध्वम्	म पु ।
वक्षीय	वक्षीवहि	वक्षीमहि	उ पु ।

लुङ् । वचादेशः ।

अवोचत	अवोचेताम्	अवोचन्त	प्र पु ।
अवोचथाः	अवोचेथाम्	अवोचध्वम्	म पु ।
अवोचे	अवोचावहि	अवोचामहि	उ पु ।

लृङ् । वचादेशः ।

अवक्ष्यत	अवक्ष्येताम्	अवक्ष्यन्त	प्र पु ।
अवक्ष्यथाः	अवक्ष्येथाम्	अवक्ष्यध्वम्	म पु ।
अवक्ष्ये	अवक्ष्यावहि	अवक्ष्यामहि	उ पु ।

५ द्वितीयगणीयो लुग्विकरणोऽकर्मकः परस्मैपदवान् सत्तार्थकोऽस्धातुः । लट् ।

अस्ति	स्तः	सन्ति	प्र पु ।
असि	स्थः	स्थ	म पु ।
अस्मि	स्वः	स्मः	उ पु ।

लिट्-लुट्-लृटां बभूव-भविता-भविष्यति इत्यादिनि भूवद्रूपाणि । **लोट् ।**

अस्तु-स्तात्	स्ताम्	सन्तु	प्र पु ।
एधि-स्तात्	स्तम्	स्त	म पु ।
असानि	असाव	असाम	उ पु ।

लङ् ।

आसीत्	आस्ताम्	आसन्	प्र पु ।
आसीः	आस्तम्	आस्त	म पु ।
आसम्	आस्व	आस्म	उ पु ।

विधिलिङ् ।

स्यात्	स्याताम्	स्युः	प्र पु ।
स्याः	स्यातम्	स्यात	म पु ।
स्याम्	स्याव	स्याम	उ पु ।

आशिर्लिङ्-लुङ्-लृङां भूयात्-अभूत्-अभविष्यत् इत्यदीनि भूवद्रूपाणि ।

६ तृतीयगणीयः श्लुविकरणः सकर्मक उभयपदवान् धारण पोषणार्थको भृञ् धातुः । अनिट् । तत्र परस्मैपदानि

लट् ।

बिभर्ति	बिभृतः	बिभ्रति	प्र पु ।
बिभर्षि	बिभृथः	बिभृथ	म पु ।
बिभर्मि	बिभृवः	बिभृमः	उ पु ।

लिट् ।

बभार	बभ्रतुः	बभ्रुः	प्र पु ।
बभर्थ	बभ्रथुः	बभ्र	म पु ।
बभार-बभर	बभृव	बभृम	उ पु ।

बिभराञ्चकारेत्यादि, बिभराम्बभूवेत्यादि, बिभरामासेत्यादि, च पूर्ववत् ।

लुट् ।

भर्ता	भर्तारौ	भर्तारः	प्र पु ।
भर्तासि	भर्तास्थः	भर्तास्थ	म पु ।
भर्तास्मि	भर्तास्वः	भर्तास्मः	उ पु ।

लृट् । सेट् ।

भरिष्यति	भरिष्यतः	भरिष्यन्ति	प्र पु ।
भरिष्यसि	भरिष्यथः	भरिष्यथ	म पु ।
भरिष्यामि	भरिष्यावः	भरिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

बिभर्तु-बिभृतात्	बिभृताम्	बिभ्रतु	प्र पु ।
बिभृहि-बिभृतात्	बिभृतम्	बिभृत	म पु ।
बिभराणि	बिभराव	बिभराम	उ पु ।

लङ् ।

अबिभः	अबिभृताम्	अबिभरुः	प्र पु ।
अबिभः	अबिभृतम्	अबिभृत	म पु ।
अबिभरम्	अबिभृव	अबिभृम	उ पु ।

विधिलिङ्।

बिभृयात्	बिभृयाताम्	बिभृयुः	प्र पु।
बिभृयाः	बिभृयातम्	बिभृयात	म पु।
बिभृयाम्	बिभृयाव	बिभृयाम	उ पु।

आशीर्लिङ्।

भ्रियात्	भ्रियास्ताम्	भ्रियासुः	प्र पु।
भ्रियाः	भ्रियास्तम्	भ्रियास्त	म पु।
भ्रियासम्	भ्रियास्व	भ्रियास्म	उ पु।

लुङ्।

अभार्षीत्	अभार्ष्टां	अभार्षुः	प्र पु।
अभार्षीः	अभार्ष्टं	अभार्ष्ट	म पु।
अभार्षम्	अभार्ष्व	अभार्ष्म	उ पु।

लृङ्।

अभरिष्यत्	अभरिष्यताम्	अभरिष्यन्	प्र पु।
अभरिष्यः	अभरिष्यतम्	अभरिष्यत	म पु।
अभरिष्यम्	अभरिष्याव	अभरिष्याम	उ पु।

अथात्मनेपदानि। लट्

बिभृते	बिभ्राते	बिभ्रते	प्र पु।
बिभृषे	बिभ्राथे	बिभृध्वे	म पु।
बिभ्रे	बिभृवहे	बिभृमहे	उ पु।

लिट् ।

बभ्रे	बभ्राते	बभ्रिरे	प्र पु ।
बभृषे	बभ्राथे	बभृढ्वे	म पु ।
बभ्रे	बभृवहे	बभृमहे	उ पु ।

बिभराञ्चक्रे इत्यादि, बिभराम्बभूव, इत्यादि, बिभरामास इत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

भर्ता	भर्तारौ	भर्तारः	प्र पु ।
भर्तासे	भर्तासाथे	भर्ताध्वे	म पु ।
भर्ताहे	भर्तास्वहे	भर्तास्महे	उ पु ।

लृट् ।

भरिष्यते	भरिष्येते	भरिष्यन्ते	प्र पु ।
भरिष्यसे	भरिष्येथे	भरिष्यध्वे	म पु ।
भरिष्ये	भरिष्यावहे	भरिष्यामहे	उ पु ।

लोट् ।

बिभृताम्	बिभ्राताम्	बिभ्रताम्	प्र पु ।
बिभृष्व	बिभ्राथाम्	बिभृध्वम्	म पु ।
बिभरै	बिभरावहै	बिभरामहै	उ पु ।

लङ् ।

अबिभृत	अबिभ्राताम्	अबिभ्रत	प्र पु ।
अबिभृथाः	अबिभ्राथाम्	अबिभृध्वम्	म पु ।
अबिभ्रि	अबिभृवहि	अबिभृमहि	उ पु ।

विधिलिङ् ।

बिभ्रीत	बिभ्रीयाताम्	बिभ्रीरन्	प्र पु ।
बिभ्रीथाः	बिभ्रीयाथाम्	बिभ्रीध्वम्	म पु ।
बिभ्रीय	बिभ्रीवहि	बिभ्रीमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

भृषीष्ट	भृषीयास्ताम्	भृषीरन्	प्र पु ।
भृषीष्ठाः	भृषीयास्थाम्	भृषीध्वम्	म पु ।
भृषीय	भृषीवहि	भृषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

अभृत	अभृषाताम्	अभृषत	प्र पु ।
अभृथाः	अभृषाथाम्	अभृढ्वम्	म पु ।
अभृषि	अभृष्वहि	अभृष्महि	उ पु ।

लृङ् ।

अभरिष्यत	अभरिष्येताम्	अभरिष्यन्त	प्र पु ।
अभरिष्येथाः	अभरिष्येथाम्	अभरिष्यध्वम्	म पु ।
अभरिष्ये	अभरिष्यावहि	अभरिष्यामहि	उ पु ।

७ चतुर्थगणीयः श्यन् विकरणः सकर्मक आत्मनेपदी प्राणि-प्रसवार्थकः षूङ् धातुः । वेट्कः । लट् ।

सूयते	सूयेते	सूयन्ते	प्र पु ।
सूयसे	सूयेथे	सूयध्वे	म पु ।
सूये	सूयावहे	सूयामहे	उ पु ।

लिट् ।

सुषुवे	सुषुवाते	सुषुविरे	प्र पु ।
सुषुविषे	सुषुवाथे	सुषुविध्वे / सुषुविढ्वे	म पु ।
सुषुवे	सुषुविवहे	सुषुविमहे	उ पु ।

लुट् ।

सविता / सोता	सवितारौ / सोतारौ	सवितारः / सोतारः	प्र पु ।
सवितासे / सोतासे	सवितासाथे / सोतासाथे	सविताध्वे / सोताध्वे	म पु ।
सविताहे / सोताहे	सवितास्वहे / सोतास्वहे	सवितास्महे / सोतास्महे	उ पु ।

लृट् ।

सविष्यते / सोष्यते	सविष्येते / सोष्येते	सविष्यन्ते / सोष्यन्ते	प्र पु ।

सविष्यसे सोष्यसे	सविष्येथे सोष्येथे	सविष्यध्वे सोष्यध्वे	म पु।
सविष्ये सोष्ये	सविष्यावहे सोष्यावहे	सविष्यामहे सोष्यामहे	उ पु।

लोट् ।

सूयताम्	सूयेताम्	सूयन्ताम्	प्र पु।
सूयस्व	सूयेथाम्	सूयध्वम्	म पु।
सूयै	सूयावहै	सूयामहै	उ पु।

लङ् ।

असूयत	असूयेताम्	असूयन्त	प्र पु।
असूयथाः	असूयेथाम्	असूयध्वम्	म पु।
असूये	असूयावहि	असूयामहि	उ पु।

विधिलिङ् ।

सूयेत	सूयेयाताम्	सूयेरन्	प्र पु।
सूयेथाः	सूयेयाथाम्	सूयेध्वम्	म पु।
सूयेय	सूयेवहि	सूयेमहि	उ पु।

आशीर्लिङ् ।

सविषीष्ट सोषीष्ट	सविषीयास्ताम् सोषीयास्ताम्	सविषीरन् सोषीरन्	प्र पु।

सविषीष्ठाः सोषीष्ठाः	सविषीयास्थाम् सोषीयास्थाम्	सविषीध्वम्-ढ्वम् सोषीढ्वम्	म ।
सविषीय सोषीय	सविषीवहि सोषीवहि	सविषीमहि सोषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

असविष्ट असोष्ट	असविषाताम् असोषाताम्	असविषत असोषत	प्र पु ।
असविष्ठाः असोष्ठाः	असषाविथाम् असोषाथाम्	असविध्वम्-ढ्वम् असोढ्वम्	म ।
असविषि असोषि	असविष्वहि असोष्वहि	असविष्महि असोष्महि	उ पु ।

लृङ् ।

असविष्यत असोष्यत	असविष्येताम् असोष्येताम्	असविष्यन्त असोष्यन्त	प्र पु ।
असविष्यथाः असोष्यथाः	असविष्येथाम् असोष्येथाम्	असविष्यध्वम् असोष्यध्वम्	म पु ।
असविष्ये असोष्ये	असविष्यावहि असोष्यावहि	असविष्यामहि असोष्यामहि	उ पु ।

८ पञ्चमगणीयः श्नुविकरणोऽकर्मकः शक्त्यर्थकः शक्लृधातुः अनिट्। तस्मात्कर्तरि परस्मैपदं भवति।

लट्।

शक्नोति	शक्नुतः	शक्नुवन्ति	प्र पु।
शक्नोषि	शक्नुथः	शक्नुथ	म पु।
शक्नोमि	शक्नुवः	शक्नुमः	उ पु।

लिट्।

शशाक	शेकतुः	शेकुः	प्र पु।
शेकिथ-शशक्थ	शेकथुः	शेक	म पु।
शशाक-शशक	शेकिव	शेकिम	उ पु।

लुट्।

शक्ता	शक्तारौ	शक्तारः	प्र पु।
शक्तासि	शक्तास्थः	शक्तास्थ	म पु।
शक्तास्मि	शक्तास्वः	शक्तास्मः	उ पु।

लृट्।

शक्ष्यति	शक्ष्यतः	शक्ष्यन्ति	प्र पु।
शक्ष्यसि	शक्ष्यथः	शक्ष्यथ	म पु।
शक्ष्यामि	शक्ष्यावः	शक्ष्यामः	उ पु।

लोट् ।

शक्नोतु—शक्नुतात्	शक्नुताम्	शक्नुवन्तु	प्र पु ।
शक्नुहि—शक्नुतात्	शक्नुतम्	शक्नुत	म पु ।
शक्नवानि	शक्नवाव	शक्नवाम	उ पु ।

लङ् ।

अशक्नोत्	अशक्नुताम्	अशक्नुवन्	प्र पु ।
अशक्नोः	अशक्नुतम्	अशक्नुत	म पु ।
अशक्नुवम्	अशक्नुव	अशक्नुम	उ पु ।

विधिलिङ् ।

शक्नुयात्	शक्नुयाताम्	शक्नुयुः	प्र पु ।
शक्नुयाः	शक्नुयातम्	शक्नुयात	म पु ।
शक्नुयाम्	शक्नुयाव	शक्नुयाम	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

शक्यात्	शक्यास्ताम्	शक्यासुः	प्र पु ।
शक्याः	शक्यास्तम्	शक्यास्त	म पु ।
शक्यासम्	शक्यास्व	शक्यास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अशकत्	अशकताम्	अशकन्	प्र पु ।
अशकः	अशकतम्	अशकत	म पु ।
अशकम्	अशकाव	अशकाम	उ पु ।

लृङ् ।

अशक्ष्यत्	अशक्ष्यताम्	अशक्ष्यन्	प्र पु ।
अशक्ष्यः	अशक्ष्यतम्	अशक्ष्यत	म पु ।
अशक्ष्यं	अशक्ष्याव	अशक्ष्याम	उ पु ।

९ षष्ठगणीयः शविकरणोऽकर्मकः प्राणत्यागार्थकः मृङ् धातुः अनिट् । तस्मात् लट्–लोट्–लङ्–लिङ्–लुङ्षु आत्मनेपदं भवति । लिट्–लुट्–लृट्–लृङ्षु तु

परस्मैपदं । लट् ।

म्रियते	म्रियेते	म्रियन्ते	प्र पु ।
म्रियसे	म्रियेथे	म्रियध्वे	म पु ।
म्रिये	म्रियावहे	म्रियामहे	उ पु ।

लिट् ।

ममार	मम्रतुः	मम्रुः	प्र पु ।
ममर्थ	मम्रथुः	मम्र	म पु ।
ममार–ममर	मम्रिव	मम्रिम	उ पु ।

लुट् ।

मर्ता	मर्तारौ	मर्तारः	प्र पु ।
मर्तासि	मर्तास्थः	मर्तास्थ	म पु ।
मर्तास्मि	मर्तास्वः	मर्तास्मः	उ पु ।

लृट् ।

मरिष्यति	मरिष्यतः	मरिष्यन्ति	प्र पु ।
मरिष्यसि	मरिष्यथः	मरिष्यथ	म पु ।
मरिष्यामि	मरिष्यावः	मरिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

म्रियताम्	म्रियेताम्	म्रियन्ताम्	प्र पु ।
म्रियस्व	म्रियेथाम्	म्रियध्वम्	म पु ।
म्रियै	म्रियावहै	म्रियामहै	उ पु ।

लङ् ।

अम्रियत	अम्रियेताम्	अम्रियन्त	प्र पु ।
अम्रियथाः	अम्रियेथाम्	अम्रियध्वम्	म पु ।
अम्रिये	अम्रियावहि	अम्रियामहि	उ पु ।

विधिलिङ् ।

म्रियेत	म्रियेयाताम्	म्रियेरन्	प्र पु ।
म्रियेथाः	म्रियेयाथाम्	म्रियेध्वम्	म पु ।
म्रियेय	म्रियेवहि	म्रियेमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

मृषीष्ट	मृषीयास्ताम्	मृषीरन्	प्र पु ।
मृषीष्ठाः	मृषीयास्थाम्	मृषीढ्वम्	म पु ।
मृषीय	मृषीवहि	मृषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

अमृत	अमृषाताम्	अमृषत	प्र पु ।
अमृथाः	अमृषाथाम्	अमृढ्वम्	म पु ।
अमृषि	अमृष्वहि	अमृष्महि	उ पु ।

लृङ् ।

अमरिष्यत्	अमरिष्यताम्	अमरिष्यन्	प्र पु ।
अमरिष्यः	अमरिष्यतम्	अमरिष्यत	म पु ।
अमरिष्यम्	अमरिष्याव	अमरिष्याम	उ पु ।

१० सप्तमगणीयः श्नम्विकरणः सकर्मकः परस्मैपदवान् सञ्चूर्णनार्थकः पिष्लृधातुः । अनिट् । लट् ।

पिनष्टि	पिंष्टः	पिंषंति	प्र पु ।
पिनक्षि	पिंष्टः	पिंष्ट	म पु ।
पिनष्मि	पिंष्वः	पिंष्मः	उ पु ।

लिट् ।

पिपेष	पिपिषतुः	पिपिषुः	प्र पु ।
पिपेषिथ	पिपिषथुः	पिपिष	म पु ।
पिपेष	पिपिषिव	पिपिषिम	उ पु ।

लुट् ।

पेष्टा	पेष्टारौ	पेष्टारः	प्र पु ।
पेष्टासि	पेष्टास्थः	पेष्टास्थ	म पु ।
पेष्टास्मि	पेष्टास्वः	पेष्टास्मः	उ पु ।

लृट्

पेक्ष्यति	पेक्ष्यतः	पेक्ष्यन्ति	प्र पु ।
पेक्ष्यसि	पेक्ष्यथः	पेक्ष्यथ	म पु ।
पेक्ष्यामि	पेक्ष्यावः	पेक्ष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

पिनष्टु-पिंष्टात्	पिंष्टाम्	पिंषंतु	प्र पु ।
पिंढि-पिंष्टात्	पिंष्टम्	पिंष्ट	म पू ।
पिनषाणि	पिनषाव	पिनषाम	उ पु ।

लङ् ।

अपिनट्	अपिंष्टाम्	अपिंषन्	प्र पु ।
अपिनट्	अपिंष्टम्	अपिंष्ट	म पु ।
अपिनषम्	अपिंष्व	अपिंष्म	उ पु ।

विधिलिङ् ।

पिंष्यात्	पिंष्याताम्	पिंष्युः	प्र पु ।
पिंष्याः	पिंष्यातम्	पिंष्यात	म पु ।
पिंष्याम्	पिंष्याव	पिंष्याम	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

पिष्यात्	पिष्यास्ताम्	पिष्यासुः	प्र पु ।
पिष्याः	पिष्यास्तम्	पिष्यास्त	म पु ।
पिष्यासम्	पिष्यास्व	पिष्यास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अपिषत्	अपिषताम्	अपिषन्	प्र पु ।
अपिषः	अपिषतम्	अपिषत	म पु ।
अपिषम्	अपिषाव	अपिषाम	उ पु ।

लृङ् ।

अपेक्ष्यत्	अपेक्ष्यताम्	अपेक्ष्यन्	प्र पु ।
अपेक्ष्यः	अपेक्ष्यतम्	अपेक्ष्यत	म पु ।
अपेक्ष्यम्	अपेक्ष्याव	अपेक्ष्याम	उ पु ।

११ अष्टमगणीय उविकरणः सकर्मक उभयपदवान् करणार्थक

कृञ्धातुः । अनिट् । तत्रपरस्मैपदवान् । लट् ।

करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति	प्र पु ।
करोषि	कुरुथः	कुरुथ	म पु ।
करोमि	कुर्वः	कुर्मः	उ पु ।

लिट् ।

चकार	चक्रतुः	चक्रुः	प्र पु ।
चकर्थ	चक्रथुः	चक्र	म पु ।
चकार-चकर	चकृव	चकृम	उ पु ।

लुट् ।

कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः	प्र पु ।
कर्तासि	कर्तास्थः	कर्तास्थ	म पु ।
कर्तास्मि	कर्तास्वः	कर्तास्मः	उ पु ।

लृट् ।

करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति	प्र पु ।
करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ	म पु ।
करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

करोतु-कुरुतात्	कुरुताम्	कुर्वन्तु	प्र पु ।
कुरु-कुरुतात्	कुरुतम्	कुरुत	म पु ।
करवाणि	करवाव	करवाम	उ पु ।

लृङ् ।

अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्	प्र पु ।
अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत	म पु ।
अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म	उ पु ।

विधिलिंङ् ।

कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः	प्र पु ।
कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात	म पु ।
कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

क्रियात्	क्रियास्ताम्	क्रियासुः	प्र पु ।
क्रियाः	क्रियास्तम्	क्रियास्त	म पु ।
क्रियासम्	क्रियास्व	क्रियास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अकार्षीत्	अकार्ष्टाम्	अकार्षुः	प्र पु ।
अकार्षीः	अकार्ष्टम्	अकार्ष्ट	म पु ।
अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्म	उ पु ।

लृङ् ।

अकरिष्यत्	अकरिष्यताम्	अकरिष्यन्	प्र पु ।
अकरिष्यः	अकरिष्यतम्	अकरिष्यत	म पु ।
अकरिष्यम्	अकरिष्याव	अकरिष्याम	उ पु ।

अथात्मनेपदि । लट् ।

कुरुते	कुर्वाते	कुर्वते	प्र पु ।
कुरुषे	कुर्वाथे	कुरुध्वे	म पु ।
कुर्वे	कुर्वहे	कुर्महे	उ पु ।

लिट् ।

चक्रे	चक्राते	चक्रिरे	प्र पु ।
चकृषे	चक्राथे	चकृढ्वे	म पु ।
चक्रे	चकृवहे	चकृमहे	उ पु ।

लुट् ।

कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः	प्र पु ।
कर्तासे	कर्तासाथे	कर्ताध्वे	म पु ।
कर्ताहे	कर्तास्वहे	कर्तास्महे	उ पु ।

लृट् ।

करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते	प्र पु ।
करिष्यसे	करिष्येथे	करिष्यध्वे	म पु ।
करिष्ये	करिष्यावहे	करिष्यामहे	उ पु ।

लोट् ।

कुरुताम्	कुर्वाताम्	कुर्वताम्	प्र पु ।
कुरुष्व	कुर्वाथाम्	कुरुध्वम्	म पु ।
करवै	करवावहै	करवामहै	उ पु ।

लङ् ।

अकुरुत	अकुर्वाताम्	अकुर्वत	प्र पु ।
अकुरुथाः	अकुर्वाथाम्	अकुरुध्वम्	म पु ।
अकुर्वि	अकुर्वहि	अकुर्महि	उ पु ।

विधिलिङ् ।

कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कुर्वीरन्	प्र पु ।
कुर्वीथाः	कुर्वीयाथाम्	कुर्वीध्वम्	म पु ।
कुर्वीय	कुर्वीवहि	कुर्वीमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

कृषीष्ट	कृषीयास्ताम्	कृषीरन्	प्र पु ।
कृषीष्ठाः	कृषीयास्थाम्	कृषीढ्वम्	म पु ।
कृषीय	कृषीवहि	कृषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

अकृत	अकृषाताम्	अकृषत	प्र पु ।
अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्	म पु ।
अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि	उ पु ।

लृङ् ।

अकरिष्यत	अकरिष्येताम्	अकरिष्यन्त	प्र पु ।
अकरिष्यथाः	अकरिष्येथाम्	अकरिष्यध्वम्	म पु ।
अकरिष्ये	अकरिष्यावहि	अकरिष्यामहि	उ पु ।

१२ नवमगणीयः श्नाविकरणः सकर्मकः परस्मैपदवान् स्तेयार्थको मुष् धातुः । सेट्कः । लट् ।

मुष्णाति	मुष्णीतः	मुष्णन्ति	प्र पु ।
मुष्णासि	मुष्णीथः	मुष्णीथ	म पु ।
मुष्णामि	मुष्णीवः	मुष्णीमः	उ पु ।

लिट् ।

मुमोष	मुमुषतुः	मुमुषुः	प्र पु ।
मुमोषिथ	मुमुषथुः	मुमुष	म पु ।
मुमोष	मुमुषिव	मुमुषिम	उ पु ।

लुट् ।

मोषिता	मोषितारौ	मोषितारः	प्र पु ।
मोषितासि	मोषितास्थः	मोषितास्थ	म पु ।
मोषितास्मि	मोषितास्वः	मोषितास्मः	उ पु ।

लृट् ।

मोषिष्यति	मोषिष्यतः	मोषिष्यन्ति	प्र पु ।
मोषिष्यसि	मोषिष्यथः	मोषिष्यथ	म पु ।
मोषिष्यामि	मोषिष्यावः	मोषिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

मुष्णातु-मुष्णीतात्	मुष्णीताम्	मुष्णन्तु	प्र पु ।
मुषाण-मुष्णीतात्	मुष्णीतम्	मुष्णीत	म पु ।
मुष्णानि	मुष्णाव	मुष्णाम	उ पु ।

लङ् ।

अमुष्णात्	अमुष्णीताम्	अमुष्णन्	प्र पु ।
अमुष्णाः	अमुष्णीतम्	अमुष्णीत	म पु ।
अमुष्णाम्	अमुष्णीव	अमुष्णीम	उ पु ।

विधिलिङ्. ।

मुष्णीयात्	मुष्णीयाताम्	मुष्णीयुः	प्र पु ।
मुष्णीयाः	मुष्णीयातम्	मुष्णीयात	म पु ।
मुष्णीयाम्	मुष्णीयाव	मुष्णीयाम	उ पु ।

आशीर्लिङ्. ।

मुष्यात्	मुष्यास्ताम्	मुष्यासुः	प्र पु ।
मुष्याः	मुष्यास्तम्	मुष्यास्त	म पु ।
मुष्यासम्	मुष्यास्व	मुष्यास्म	उ पु ।

लुङ्. ।

अमोषीत्	अमोषिष्टाम्	अमोषिषुः	प्र पु ।
अमोषीः	अमोषिष्टम्	अमोषिष्ट	म पु ।
अमोषिषम्	अमोषिष्व	अमोषिष्म	उ पु ।

लृङ्. ।

अमोषिष्यत	अमोषिष्यताम्	अमोषिष्यन्	प्र पु ।
अमोषिष्यः	अमोषिष्यतम्	अमोषिष्यत	म पु ।
अमोषिष्यम्	अमोषिष्याव	अमोषिष्याम	उ पु ।

१३ भवतेर्णिच् प्रयोजनायाम् । तत्र परस्मैपदानि । लट् ।

भावयति	भावयतः	भावयन्ति	प्र पु ।
भावयसि	भावयथः	भावयथ	म पु ।
भावयामि	भावयावः	भावयामः	उ पु ।

लिट् ।

भावयांचकारेत्यादि, भावयांबभूवेत्यादि
भावयामासेत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट्

भावयिता	भावयितारौ	भावयितारः	प्र पु ।
भावयितासि	भावयितास्थः	भावयितास्थ	म पु ।
भावयितास्मि	भावयितास्वः	भावयितास्मः	उ पु ।

लृट् ।

भावयिष्यति	भावयिष्यतः	भावयिष्यन्ति	प्र पु ।
भावयिष्यसि	भावयिष्यथः	भावयिष्यथ	म पु ।
भावयिष्यामि	भावयिष्यावः	भावयिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

भावयतु-भावयतात्	भावयताम्	भावयन्तु	प्र पु ।
भावय-भावयतात्	भावयतम्	भावयत	म पु ।
भावयानि	भावयाव	भावयाम	उ पु ।

लङ् ।

अभावयत्	अभावयताम्	अभावयन्	प्र पु ।
अभावयः	अभावयतम्	अभावयत	म पु ।
अभावयम्	अभावयाव	अभावयाम	उ पु ।

विधिलिङ् ।

भावयेत्	भावयेताम्	भावयेयुः	प्र पु ।
भावयेः	भावयेतम्	भावयेत	म पु ।
भावयेयम्	भावयेव	भावयेम	उ पु ।

आशीर्लिङ्.

भाव्यात्	भाव्यास्ताम्	भाव्यासुः	प्र पु ।
भाव्याः	भाव्यास्तम्	भाव्यास्त	म पु ।
भाव्यासम्	भाव्यास्व	भाव्यास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अबीभवत्	अबीभवताम्	अबीभवन्	प्र पु ।
अबीभवः	अबीभवतम्	अबीभवत	म पु ।
अबीभवम्	अबीभवाव	अबीभवाम	उ पु ।

लृङ् ।

अभावयिष्यत्	अभावयिष्यताम्	अभावयिष्यन्	प्र पु ।
अभावयिष्यः	अभावयिष्यतम्	अभावयिष्यत	म पु ।
अभावयिष्यम्	अभावयिष्याव	अभावयिष्याम	उ पु ।

अथात्मनेपदानि लट् ।

भावयते	भावयेते	भावयन्ते	प्र पु ।
भावयसे	भावयेथे	भावयध्वे	म पु ।
भावये	भावयावहे	भावयामहे	उ पु ।

लिट् ।

भावयांचक्रे	भावयांचक्राते	भावयांचक्रिरे	प्र पु ।
भावयांचकृषे	भावयांचक्राथे	भावयांचकृढ्वे	म पु ।
भावयांचक्रे	भावयांचकृवहे	भावयांचकृमहे	उ पु ।

एवं भावयांबभूवेत्यादि, भावयामासेत्यादि ।

लुट् ।

भावयिता	भावयितारौ	भावयितारः	प्र पु ।
भावयितासे	भावयितासाथे	भावयिताध्वे	म पु ।
भावयिताहे	भावयितास्वहे	भावयितास्महे	उ पु ।

लृट् ।

भावयिष्यते	भावयिष्येते	भावयिष्यन्ते	प्र पु ।
भावयिष्यसे	भावयिष्येथे	भावयिष्यध्वे	म पु ।
भावयिष्ये	भावयिष्यावहे	भावयिष्यामहे	उ पु ।

लोट् ।

भावयताम्	भावयेताम्	भावयन्ताम्	प्र पु ।
भावयस्व	भावयेथाम्	भावयध्वम्	म पु ।
भावयै	भावयावहै	भावयामहै	उ पु ।

लङ् ।

अभावयत	अभावयेताम्	अभावयन्त	प्र पु ।
अभावयथाः	अभावयेथाम्	अभावयध्वम्	म पु ।
अभावये	अभावयावहि	अभावयामहि	उ पु ।

विधिलिङ् ।

भावयेत	भावयेयाताम्	भावयेरन्	प्र पु ।
भावयेथाः	भावयेयाथाम्	भावयेध्वम्	म पु ।
भावयेय	भावयेवहि	भावयेमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

भावयिषीष्ट	भावयिषीयास्ताम्	भावयिषीरन्	प्र पु ।
भावयिषीष्ठाः	भावयिषीयास्थाम्	भावयिषीध्वम्	म पु ।
भावयिषीय	भावयिषीवहि	भावयिषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

अबीभवत	अबीभवेताम्	अबीभवन्त	प्र पु ।
अबीभवथाः	अबीभवेथाम्	अबीभवध्वम्	म पु ।
अबीभवे	अबीभवावहि	अबीभवामहि	उ पु ।

लृङ् ।

अभावयिष्यत	अभावयिष्येताम्	अभावयिष्यन्त	प्र ।
अभावयिष्यथाः	अभावयिष्येथाम्	अभावयिष्यध्वम्	म ।
अभावयिष्ये	अभावयिष्यावहि	अभावयिष्यामहि	उ ।

१४ भवतेः सन् । इच्छायां । लट् ।

बुभूषति	बुभूषतः	बुभूषन्ति	प्र पु ।
बुभूषसि	बुभूषथः	बुभूषथ	म पु ।
बुभूषामि	बुभूषावः	बुभूषामः	उ पु ।

लिट् ।

बुभूषांचकारेत्यादि, बुभूषांबभूवेत्यादि,
बुभूषामासेत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

बुभूषिता	बुभूषितारौ	बुभूषितारः	प्र पु ।
बुभूषितासि	बुभूषितास्थः	बुभूषितास्थ	म पु ।
बुभूषितास्मि	बुभूषितास्वः	बुभूषितास्मः	उ पु ।

लृट् ।

बुभूषिष्यति	बुभूषिष्यतः	बुभूषिष्यन्ति	प्र पु ।
बुभूषिष्यसि	बुभूषिष्यथः	बुभूषिष्यथ	म पु ।
बुभूषिष्यामि	बुभूषिष्यावः	बुभूषिष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

बुभूषतु-बुभूषतात्	बुभूषताम्	बुभूषन्तु	प्र पु ।
बुभूष-बुभूषतात्	बुभूषतम्	बुभूषत	म पु ।
बुभूषाणि	बुभूषाव	बुभूषाम	उ पु ।

लङ् ।

अबुभूषत्	अबुभूषताम्	अबुभूषन्	प्र पु ।
अबुभूषः	अबुभूषतम्	अबुभूषत	म पु ।
अबुभूषम्	अबुभूषाव	अबुभूषाम	उ पु ।

विधिलिंङ् ।

बुभूषेत्	बुभूषेताम्	बुभूषेयुः	प्र पु ।
बुभूषेः	बुभूषेतम्	बुभूषेत	म पु ।
बुभूषेयम्	बुभूषेव	बुभूषेम	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

बुभूष्यात्	बुभूष्यास्ताम्	बुभूष्यासुः	प्र पु ।
बुभूष्याः	बुभूष्यास्तम्	बुभूष्यास्त	म पु ।
बुभूष्यासम्	बुभूष्यास्व	बुभूष्यास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अबुभूषीत्	अबुभूषिष्टाम्	अबुभूषिषुः	प्र पु ।
अबुभूषीः	अबुभूषिष्टम्	अबुभूषिष्ट	म पु ।
अबुभूषिषम्	अबुभूषिष्व	अबुभूषिष्म	उ पु ।

लृङ् ।

अबुभूषिष्यत्	अबुभूषिष्यताम्	अबुभूषिष्यन्	प्र पु ।
अबुभूषिष्यः	अबुभूषिष्यतम्	अबुभूषिष्यत	म पु ।
अबुभूषिष्यम्	अबुभूषिष्याव	अबुभूषिष्याम	उ पु ।

१५ भवतेर्यङ् । पौनःपुन्ये । लट् ।

बोभूयते	बोभूयेते	बोभूयन्ते	प्र पु ।
बोभूयसे	बोभूयेथे	बोभूयध्वे	म पु ।
बोभूये	बोभूयावहे	बोभूयामहे	उ पु ।

लिट् ।

बोभूयांचक्रे इत्यादि बोभूयांबभूवेत्यादि, बोभूयामासेत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

बोभूयिता	बोभूयितारौ	बोभूयितारः	प्र पु ।
बोभूयितासे	बोभूयितासाथे	बोभूयिताध्वे	म पु ।
बोभूयिताहे	बोभूयितास्वहे	बोभूयितास्महे	उ पु ।

लृट् ।

बोभूयिष्यते	बोभूयिष्येते	बोभूयिष्यन्ते	प्र पु ।
बोभूयिष्यसे	बोभूयिष्येथे	बोभूयिष्यध्वे	म पु ।
बोभूयिष्ये	बोभूयिष्यावहे	बोभूयिष्यामहे	उ पु ।

लोट् ।

बोभूयताम्	बोभूयेताम्	बोभूयन्ताम्	प्र पु ।
बोभूयस्व	बोभूयेथाम्	बोभूयध्वम्	म पु ।
बोभूयै	बोभूयावहै	बोभूयामहै	उ पु ।

लङ् ।

अबोभूयत	अबोभूयेताम्	अबोभूयन्त	प्र पु ।
अबोभूयथाः	अबोभूयेथाम्	अबोभूयध्वम्	म पु ।
अबोभूये	अबोभूयावहि	अबोभूयामहि	उ पु ।

विधिलिंङ् ।

बोभूयेत	बोभूयेयाताम्	बोभूयेरन्	प्र पु ।
बोभूयेथाः	बोभूयेयाथाम्	बोभूयेध्वम्	म पु ।
बोभूयेय	बोभूयेवहि	बोभूयेमहि	उ पु ।

आशीर्लिंङ् ।

बोभूयिषीष्ट	बोभूयिषीयास्ताम्	बोभूयिषीरन्	प्र पु ।
बोभूयिषीष्ठाः	बोभूयिषीयास्थाम्	बोभूयिषीध्वम्-ढ्वम्	मपु।
बोभूयिषीय	बोभूयिषीवहि	बोभूयिषीमहि	उ पु ।

लुङ् ।

अबोभूयिष्ट	अबोभूयिषाताम्	अबोभूयिषत	प्र पु ।
अबोभूयिष्ठाः	अबोभूयिषाथाम्	अबोभूयिषध्वम्-ढ्वम्	मपु।
अबोभूयिष्ये	अबोभूयिष्वहि	अबोभूयिष्महि	उ पु ।

लृङ् ।

अबोभूयिष्यत	अबोभूयिष्येताम्	अबोभूयिष्यन्त	प्र ।
अबोभूयिष्यथाः	अबोभूयिष्येथाम्	अबोभूयिष्यध्वम्	म ।
अबोभूयिष्ये	अबोभूयिष्यावहि	अबोभूयिष्यामहि	उ ।

१६ भवतेर्यङ् लुक् । भृशार्थे । लट् ।

बोभवीति-बोभोति	बोभूतः	बोभूवति	प्र पु ।
बोभवीषि-बोभोषि	बोभूथः	बोभूथ	म पु ।
बोभवीमि-बोभोमि	बोभूवः	बोभूमः	उ पु ।

लिट् ।

बोभवांचकारेत्यादि, बोभवाम्बभूवेत्यादि, बोभवामासेत्यादि च पूर्ववत् ।

लुट् ।

बोभविता	बोभवितारौ	बोभवितारः	प्र पु ।
बोभवितासि	बोभवितास्थः	बोभवितास्थ	म पु ।
बोभवितास्मि	बोभवितास्वः	बोभवितास्मः	उ पु ।

लृट् ।

बोभविष्यति	बोभविष्यतः	बोभविष्यन्ति	प्र पु ।
बोभविष्यसि	बोभविष्यथः	बोभविष्यथ	म पु ।
बोभविष्यामि	बोभविष्यावः	बोभविष्यामः	उ पु ।

लोट् ।

बोभवीतु-बोभोतु-बोभूतात्	बोभूताम्	बोभूवतु	प्र ।
बोभूहि-बोभूतात्	बोभूतम्	बोभूत	म ।
बोभवानि	बोभवाव	बोभवाम	उ ।

लङ् ।

अबोभवीत्-अबोभोत्	अबोभूताम्	अबोभूवुः	प्र पु ।
अबोभवीः-अबोभोः	अबोभूतम्	अबोभूत	म पु ।
अबोभवम्	अबोभूव	अबोभूम	उ पु ।

विधिलिंङ् ।

बोभूयात्	बोभूयाताम्	बोभूयुः	प्र पु ।
बोभूयाः	बोभूयातम्	बोभूयात	म पु ।
बोभूयाम्	बोभूयाव	बोभूयाम	उ पु ।

आशीर्लिङ् ।

बोभूयात्	बोभूयास्ताम्	बोभूयासुः	प्र पु ।
बोभूयाः	बोभूयास्तम्	बोभूयास्त	म पु ।
बोभूयासम्	बोभूयास्व	बोभूयास्म	उ पु ।

लुङ् ।

अबोभवीत्-अबोभोत्	अबोभूताम्	अबोभूवुः	प्र ।
अबोभूवीः-अबोभोः	अबोभूतम्	अबोभूत	म ।
अबोभूवम्	अबोभूव	अबोभूम	उ ।

लृङ् ।

अबोभविष्यत्	अबोभविष्यताम्	अबोभविष्यन्	प्र ।
अबोभविष्यः	अबोभविष्यतम्	अबोभविष्यत	म ।
अबोभविष्यम्	अबोभविष्याव	अबोभविष्याम	उ ।

अथाकर्मकाद्धातोर्भावे लडादयो लिख्यन्ते ।
तत्र प्रथमपुरुषस्यैकवचनमेव भवति ।

१७ **सत्तार्थको भू धातुः** ॥ लट्-भूयते । लिट्- बभूवे । लुट् - भाविता, भविता । लृट् - भाविष्यते, भविष्यते ।

लोट्-भूयताम् । लङ्-अभूयत । विधिलिङ्-भूयेत । आशीर्लिङ्-भाविषीष्ट, भविषीष्ट । लुङ् - अभावि । लृङ् - अभाविष्यत, अभविष्यत ।

१८ **प्राणधारणार्थको जीव धातुः—** लट् - जीव्यते । लिट्- जिजीवे । लुट्- जीविता । लृट्- जीविष्यते । लोट्-जीव्यताम् । लङ्-अजीव्यत । विधिलिङ्-जीव्येत । आशीर्लिङ्-जीविषीष्ट । लुङ्-अजीवि । लृङ्-अजीविष्यत ।

अथ सकर्मकधातोः कर्मणि लडादयः ।

१९ तत्रादौ धारणपोषणार्थको भृञ्-धातुः ।

लट् ।

भ्रियते	भ्रियेते	भ्रियन्ते	प्र पु ।
भ्रियसे	भ्रियेथे	भ्रियध्वे	म पु ।
भ्रिये	भ्रियावहे	भ्रियामहे	उ पु ।

लिट् ।

बभ्रे	बभ्राते	बभ्रिरे	प्र पु ।
बभृषे	बभ्राथे	बभृढ्वे	म पु ।
बभ्रे	बभृवहे	बभृमहे	उ पु ।

लुट् ।

भर्ता	भर्तारौ	भर्तारः	प्र पु ।
भर्तासे	भर्तासाथे	भर्ताध्वे	म पु ।
भर्ताहे	भर्तास्वहे	भर्तास्महे	उ पु ।

द्वितीय रूपम् ।

भारिता	भारितारौ	भारितारः	प्र पु।
भारितासे	भारितासाथे	भारिताध्वे	म पु।
भारिताहे	भारितास्वहे	भारितास्महे	उ पु।

लृट् ।

भरिष्यते	भरिष्येते	भरिष्यन्ते	प्र पु।
भरिष्यसे	भरिष्येथे	भरिष्यध्वे	म पु।
भरिष्ये	भरिष्यावहे	भरिष्यामहे	उ पु।

द्वितीय रूपम् ।

भारिष्यते	भारिष्येते	भारिष्यन्ते	प्र पु।
भारिष्यसे	भारिष्येथे	भारिष्यध्वे	म पु।
भारिष्ये	भारिष्यावहे	भारिष्यामहे	उ पु।

लोट् ।

भ्रियताम्	भ्रियेताम्	भ्रियन्ताम्	प्र पु।
भ्रियस्व	भ्रियेथाम्	भ्रियध्वम्	म पु।
भ्रियै	भ्रियावहै	भ्रियामहै	उ पु।

लङ् ।

अभ्रियत	अभ्रियेताम्	अभ्रियन्त	प्र पु।
अभ्रियथाः	अभ्रियेथाम्	अभ्रियध्वम्	म पु।
अभ्रिये	अभ्रियावहि	अभ्रियामहि	उ पु।

विधिलिङ् ।

भ्रियेत	भ्रियेयाताम्	भ्रियेरन्	प्र पु ।
भ्रियेथाः	भ्रियेयाथाम्	भ्रियेध्वम्	म पु ।
भ्रियेय	भ्रियेवहि	भ्रियेमहि	उ पु ।

आशीर्लिङ् । (कर्तरीव)

भृषीष्ट	भृषीयास्ताम्	भृषीरन्	प्र पु ।
भृषीष्ठाः	भृषीयास्थाम्	भृषीढ्वम्	म पु ।
भृषीय	भृषीवहि	भृषीमहि	उ पु ।

द्वितीय रूपम् ।

भारिषीष्ट	भारिषीयास्ताम्	भारिषीरन्	प्र पु ।

इत्यादि ।

लुङ् । (प्रायेण कर्तरीव)

अभारि	अभृषाताम्	अभृषत	प्र पु ।
अभृथाः	अभृषाथाम्	अभृढ्वम्	म पु ।
अभृषि	अभृष्वहि	अभृष्महि	उ पु ।

द्वितीय रूपम् ।

अभारि	अभारिषाताम्	अभारिषत	प्र पु ।
अभारिष्ठाः			

इत्यादि ।

लृङ् । (कर्तरीव)

अभरिष्यत	अभरिष्येताम्	अभरिष्यन्त	प्र पु।
अभरिष्यथाः	अभरिष्येथाम्	अभरिष्यध्वम्	म पु।
अभरिष्ये	अभरिष्यावहि	अभरिष्यामहि	उ पु।

द्वितीय रूपम् ।

अभारिष्यत	अभारिष्येताम्	अभारिष्यन्त	प्र पु।

इत्यादि ।

२० शक्त्यर्थकः शक्लृधातुः कर्मणि । लट् ।

शक्यते	शक्येते	शक्यन्ते	प्र पु।
शक्यसे	शक्येथे	शक्यध्वे	म पु।
शक्ये	शक्यावहे	शक्यामहे	उ पु।

लिट् ।

शेके	शेकाते	शेकिरे	प्र पु।
शेकिषे	शेकाथे	शेकिध्वे	म पु।
शेके	शेकिवहे	शेकिमहे	उ पु।

लुट् ।

शक्ता	शक्तारौ	शक्तारः	प्र पु।
शक्तासे	शक्तासाथे	शक्ताध्वे	म पु।
शक्ताहे	शक्तास्वहे	शक्तास्महे	उ पु।

लृट् ।

शक्ष्यते	शक्ष्येते	शक्ष्यन्ते	प्र० ।
शक्ष्यसे	शक्ष्येथे	शक्ष्यध्वे	म० ।
शक्ष्ये	शक्ष्यावहे	शक्ष्यामहे	उ० ।

लोट् ।

शक्यताम्	शक्येताम्	शक्यन्ताम्	प्र० ।
शक्यस्व	शक्येथाम्	शक्यध्वम्	म० ।
शक्यै	शक्यावहै	शक्यामहै	उ० ।

लङ् ।

अशक्यत	अशक्येताम्	अशक्यन्त	प्र० ।
अशक्यथाः	अशक्येथाम्	अशक्यध्वम्	म० ।
अशक्ये	अशक्यावहि	अशक्यामहि	उ० ।

विधिलिङ् ।

शक्येत	शक्येयाताम्	शक्येरन्	प्र० ।
शक्येथाः	शक्येयाथाम्	शक्येध्वम्	म० ।
शक्येय	शक्येवहि	शक्येमहि	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

शक्षीष्ट	शक्षीयास्ताम्	शक्षीरन्	प्र० ।
शक्षीष्ठाः	शक्षीयास्ताम्	शक्षीध्वम्	म० ।
शक्षीय	शक्षीवहि	शक्षीमहि	उ० ।

लुङ् ।

अशाकि	अशाक्षाताम्	अशाक्षत	प्र० ।
अशक्थाः	अशाक्षाथाम्	अशाग्ध्वम्	म० ।
अशाक्षि	अशाक्ष्वहि	अशाक्ष्महि	उ० ।

लृङ् ।

अशक्ष्यत	अशक्ष्येताम्	अशक्ष्यन्त	प्र० ।
अशक्ष्यथाः	अशक्ष्येथाम्	अशक्ष्यध्वम्	म० ।
अशक्ष्ये	अशक्ष्यावहि	अशक्ष्यामहि	उ० ।

२१ गत्यर्थको गम्लृ धातुः कर्मणि । लट् ।

गम्यते	गम्येते	गम्यन्ते	प्र० ।
गम्यसे	गम्येथे	गम्यध्वे	म० ।
गम्ये	गम्यावहे	गम्यामहे	उ० ।

लिट् ।

जग्मे	जग्माते	जग्मिरे	प्र० ।
जग्मिषे	जग्माथे	जग्मिध्वे	म० ।
जग्मे	जग्मिवहे	जग्मिमहे	उ० ।

लुट् ।

गन्ता	गन्तारौ	गन्तारः	प्र० ।
गन्तासे	गन्तासाथे	गन्ताध्वे	म० ।
गन्ताहे	गन्तास्वहे	गन्तास्महे	उ० ।

लृट् ।

गंस्यते	गंस्येते	गंस्यन्ते	प्र० ।
गंस्यसे	गंस्यथे	गंस्यध्वे	म० ।
गंस्ये	गंस्यावहे	गंस्यामहे	उ० ।

लोट् ।

गम्यताम्	गम्येताम्	गम्यन्ताम्	प्र० ।
गम्यस्व	गम्येथाम्	गम्यध्वम्	म० ।
गम्यै	गम्यावहै	गम्यामहै	उ० ।

लङ् ।

अगम्यत	अगम्येताम्	अगम्यन्त	प्र० ।
अगम्यथाः	अगम्येथाम्	अगम्यध्वम्	म० ।
अगम्ये	अगम्यावहि	अगम्यामहि	उ० ।

विधिलिङ् ।

गम्येत	गम्येयाताम्	गम्येरन्	प्र० ।
गम्येथाः	गम्येयाथाम्	गम्येध्वम्	म० ।
गम्येय	गम्येवहि	गम्येमहि	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

गसीष्ट	गसीयास्ताम्	गसीरन्	प्र० ।
गसीष्ठाः	गसीयास्थाम्	गसीध्वम्	म० ।
गसीय	गसीवहि	गसीमहि	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

गंसीष्ट	गंसीयास्ताम्	गंसीरन्	प्र० ।

इत्यादि ।

लुङ् ।

अगामि	अगंसाताम्	अगंसत	प्र० ।
अगंस्थाः	अगंसाथाम्	अगंध्वम्	म० ।
अगंसि	अगंस्वहि	अगंस्महि	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अगामि	अगसाताम्	अगसत	प्र० ।
अगथाः	अगसाथाम्	अगध्वम्	म० ।
अगसि	अगस्वहि	अगस्महि	उ० ।

लृङ् ।

अगंस्यत	अगंस्येताम्	अगंस्यन्त	प्र० ।
अगंस्यथाः	अगंस्येथाम्	अगंस्यध्वम्	म० ।
अगंस्ये	अगंस्यावहि	अगंस्यामहि	उ० ।

२२ हिंसार्थको हन् धातुः । कर्मणि । लट् ।

हन्यते	हन्येते	हन्यन्ते	प्र० ।
हन्यसे	हन्येथे	हन्यध्वे	म० ।
हन्ये	हन्यावहे	हन्यामहे	उ० ।

लिट् ।

जघ्ने	जघ्नाते	जघ्निरे	प्र० ।
जघ्निषे	जघ्नाथे	जघ्निध्वे	म० ।
जघ्ने	जघ्निवहे	जघ्निमहे	उ० ।

लुट् ।

हन्ता	हन्तारौ	हन्तारः	प्र० ।
हन्तासे	हन्तासाथे	हन्ताध्वे	म० ।
हन्ताहे	हन्तास्वहे	हन्तास्महे	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

घानिता	घानितारौ	घानितारः	प्र० ।

इत्यादि ।

लृट् ।

हनिष्यते	हनिष्येते	हनिष्यन्ते	प्र० ।
हनिष्यसे	हनिष्येथे	हनिष्यध्वे	म० ।
हनिष्ये	हनिष्यावहे	हनिष्यामहे	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

घानिष्यते	घानिष्येते	घानिष्यन्ते	प्र० ।

इत्यादि ।

लोट् ।

हन्यताम्	हन्येताम्	हन्यन्ताम्	प्र० ।
हन्यस्व	हन्येथाम्	हन्यध्वम्	म० ।
हन्यै	हन्यावहै	हन्यामहै	उ० ।

लङ् ।

अहन्यत	अहन्येताम्	अहन्यन्त	प्र० ।
अहन्यथाः	अहन्येथाम्	अहन्यध्वम्	म० ।
अहन्ये	अहन्यावहि	अहन्यामहि	उ० ।

विधिलिङ् ।

हन्येत	हन्येयाताम्	हन्येरन्	प्र० ।
हन्येथाः	हन्येयाथाम्	हन्येध्वम्	म० ।
हन्येय	हन्येवहि	हन्येमहि	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

घानिषीष्ट	घानिषीयास्ताम्	घानिषीरन्	प्र० ।
घानिषीष्ठाः	घानिषीयास्थाम्	घानिषीध्वम्	म० ।
घानिषीय	घानिषीवहि	घानिषीमहि	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

वधिषीष्ट	वधिषीयास्ताम्	वधिषीरन्	प्र० ।

इत्यादि ।

लुङ् ।

अघानि	अहसताम्	अहसत	प्र० ।
अहथाः	अहसाथाम्	अहध्वम्	म० ।
अहसि	अहस्वहि	अहस्महि	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अघानि	अघानिषाताम्	अघानिषत	प्र० ।
अघानिष्ठाः	अघानिषाथाम्	अघानिढ्वम्	म० ।
अघानिषि	अघानिष्वहि	अघानिष्महि	उ० ।

तृतीयं रूपम् ।

अवधि	अवधिषाताम्	अवधिषत	प्र० ।
अवधिष्ठाः	अवधिषाथाम्	अवधिढ्वम्	म० ।
अवधिषि	अवधिष्वहि	अवधिष्महि	उ० ।

लृङ् ।

अघानिष्यत	अघानिष्येताम्	अघानिष्यन्त	प्र० ।
अघानिष्यथाः	अघानिष्येथाम्	अघानिष्यध्वम्	म० ।
अघानिष्ये	अघानिष्यावहि	अघानिष्यामहि	उ० ।

द्वितीयं रूपम् ।

अहनिष्यत	अहनिष्येताम्	अहनिष्यन्त	प्र० ।

इत्यादि ।

२३ द्वैधीकरणार्थकः सकर्मक च्छिद् धातुः । कर्मणि ।

लट् ।

छिद्यते	छिद्येते	छिद्यन्ते	प्र० ।
छिद्यसे	छिद्येथे	छिद्यध्वे	म० ।
छिद्ये	छिद्यावहे	छिद्यामहे	उ० ।

लिट् ।

चिच्छिदे	चिच्छिदाते	चिच्छिदिरे	प्र० ।
चिच्छिदिषे	चिच्छिदाथे	चिच्छिदिध्वे	म० ।
चिच्छिदे	चिच्छिदिवहे	चिच्छिदिमहे	उ० ।

लुट् ।

छेत्ता	छेत्तारौ	छेत्तारः	प्र० ।
छेत्तासे	छेत्तासाथे	छेत्ताध्वे	म० ।
छेत्ताहे	छेत्तास्वहे	छेत्तास्महे	उ० ।

लृट् ।

छेत्स्यते	छेत्स्येते	छेत्स्यन्ते	प्र० ।
छेत्स्यसे	छेत्स्येथे	छेत्स्यध्वे	म० ।
छेत्स्ये	छेत्स्यावहे	छेत्स्यामहे	उ० ।

लोट् ।

छिद्यताम्	छिद्येताम्	छिद्यन्ताम्	प्र० ।
छिद्यस्व	छिद्येथाम्	छिद्यध्वम्	म० ।
छिद्यै	छिद्यावहै	छिद्यामहै	उ० ।

लङ् ।

अच्छिद्यत	अच्छिद्येताम्	अच्छिद्यन्त	प्र० ।
अच्छिद्यथाः	अच्छिद्येथाम्	अच्छिद्यध्वम्	म० ।
अच्छिद्ये	अच्छिद्यावहि	अच्छिद्यामहि	उ० ।

विधिलिङ् ।

छिद्येत	छिद्येयाताम्	छिद्येरन्	प्र० ।
छिद्येथाः	छिद्येयाथाम्	छिद्येध्वम्	म० ।
छिद्येय	छिद्येवहि	छिद्येमहि	उ० ।

आशीर्लिङ् ।

छित्सीष्ट	छित्सीयास्ताम्	छित्सीरन्	प्र० ।
छित्सीष्ठाः	छित्सीयास्थाम्	छित्सीध्वम्	म० ।
छित्सीय	छित्सीवहि	छित्सीमहि	उ० ।

लुङ् ।

अच्छेदि	अच्छित्साताम्	अच्छित्सत	प्र० ।
अच्छित्थाः	अच्छित्साथाम्	अच्छिध्वम्	म० ।
अच्छित्सि	अच्छित्स्वहि	अच्छित्स्महि	उ० ।

लृङ् ।

अच्छेत्स्यत	अच्छेत्स्येताम्	अच्छेत्स्यन्त	प्र० ।
अच्छेत्स्यथाः	अच्छेत्स्येथाम्	अच्छेत्स्यध्वम्	म० ।
अच्छेत्स्ये	अच्छेत्स्यावहि	अच्छेत्स्यामहि	उ० ।

॥ इति धातुरूपाणि ॥

अथ तिङन्तव्युत्पत्तिप्रकारः कथ्यते ।

तथापूर्वधातूत्पादनप्रकारः । नाम्नो धात्वर्थे णिच् प्रत्ययः। पटुमाचष्टते पटयति, पटयते इत्यादि । अश्वेन अतिक्रामति- अश्वयति । हस्तिनाति क्रामति- हस्तयति। कंसवधमाचष्टे- कंसं घातयति । असिनाहंति- असयति । अश्वं करोति- अश्वयति । घटं करोति- घटयति ।

धातोः क्रियाकर्तृप्रयोजक कर्तृनिष्ठव्यापारे णिच्। घटो भवति। यज्ञदत्तः घटं भावयति । यज्ञदत्तो घटोत्पत्ति कर्तृप्रयोजक कर्तेत्यर्थः। देवदत्तो ग्रामं गच्छति- यज्ञदत्तो देवदत्तं ग्रामं गमयति । भुवनं तिष्ठति- ईश्वरो भुवनं स्थापयति। चित्तं दुष्यति- कामश्चित्तं दूषयति ।

इच्छाकर्मीभूतादिच्छासमानाधिकरणाद्धातोरिच्छायां सन्। स्वकर्तृकं पठनमिच्छति- पिपठिषति, पठितुमिच्छतीत्यर्थः । रोदितुमिच्छति- रुरुदिषति । ग्रहीतुमिच्छति- जिघृक्षति। प्रष्टुमिच्छति- पिपृच्छिषति। कर्तुमिच्छति- चिकीर्षति। भवितुमिच्छति- बुभूषति। गंतुमिच्छति- जिगमिषति ।

धातोराशङ्काकायां सन् । कूलं पिपतिषति- कूलं पतति किम्। शङ्कितपतनाश्रयं कूलमित्यर्थः। वृक्षा जिगमिषंति- वृक्षा गच्छंति किम्।

धातोः क्रियायाः पौनःपुन्येऽतिशये च यङ् यङ्लुक्च। भूधातुः— बोभूयते-बोभोति-बोभवीति। पुनः पुनरतिशयेन वा भवतीत्यर्थः। सूचधातुः- सोसूच्यते।

गत्यार्थाद्धातोः कौटिल्ये यङ्। कुटिलं व्रजति- वाव्रज्यते। कुटिलं गच्छति- जङ्गम्यते।

लुपादिभ्यः क्रियागर्हायां यङ्। गर्हितं लुंपति- लोलुप्यते। गर्हितं चरति- चंचूर्यते।

आत्मसंबंधिभूतादिच्छाकर्मणः सुबंतात् इच्छायां क्यच् काम्याच्च। ऋषभमात्मन इच्छति-ऋषभीयति-ऋषभं काम्यति। आत्मनः पुत्रमिच्छति-पुत्रीयति-पुत्रकाम्यति। गामात्मनः इच्छति— गव्यति-गोकाम्यति। यशस्यति- यशस्काम्यति।

कर्मरूपादुपमानात्सुबंतात्सदृशाचारे क्यच्। पुत्रमिवाचरति- पुत्रीयति छात्रं गुरुः। पुत्रकर्मकाचारसदृशो यः शिष्यकर्मकाचारस्तत्कर्तेत्यर्थः। द्विजं विष्णुवदाचरति- विष्णूयति। प्रासाद इवाचरति- प्रासादीयति। कुटयां।

कर्तृभूतादुपमानात्सुबंतात्सदृशाचारे यङ्। कृष्ण इवाचरति- कृष्णायते। यश इवाचरति— यशायते, यशस्यते वा। विद्वानिवाचरति- विद्वायते, विद्वस्यते। कुमारीवाचरति-

कुमारायते । गुर्वीवाचरति- गुरूयते । त्वदिवाचरति- त्वद्यते । अहमिवाचरति-मद्यते । हरिणीवाचरति- हरिणायते- हरितायते ।

उपमानभूतात्कर्तुः प्रातिपदिकात्सदृशाचारे क्विप्। कृष्ण इवाचरति- कृष्णति । मालेवाचरति- मालाति । कविरिवाचरति- कवयति । पितेवाचरति- पितरति । इदमिवाचरति- इदामति । राजेवाचरति- राजानति । द्यौरिवाचरति- द्यवयति ।

भृशादिशब्देभ्यो भवतीत्यर्थेऽभूततद्भावे क्यङ् । अभृशभृशो भवति- भृशायते ।

लोहितशब्दाद्भवतीत्यर्थेऽभूततद्भावे क्यष् । अलोहितो- लोहितो भवति- लोहितायते-लोहितायति । पटवद्भवति- पटपटायते ।

कष्टशब्दात्क्रमत इत्यर्थे क्यष्। कष्टाय क्रमते- कष्टायते, पापं कर्तुमुत्सहत इत्यर्थः ।

शब्दादिशब्देभ्यः करोत्यर्थे क्यङ् । शब्दं करोति- शब्दायते । वैरं करोति- वैरायते ।

मुंडादिभ्यो धात्वर्थे णिच् । मुंडं करोति- मुंडयति । हलं गृण्हाति- हलयति । तूस्तानि विहंति-

वितूस्तयति। पाशं विमुञ्चति-विपाशयति। रूपं पश्यति-रूपयति। वीणयोपगायति- उपवीणयति ॥ तूलेनानु कुष्णाति- अनुतूलयति। तृणाग्रं तूलेनानुनुघट्टयतीत्यर्थः। श्लोकैरुपस्तौति- उपश्लोकयति । सेनया अभियाति-अभिषेणयति। लोमान्यनुमार्ष्टि- अनुलोमयति। वर्मणा संनह्यति- संवर्मयति ॥

॥ इत्यपूर्वधातूत्पादनप्रकारः ॥

॥ अथ लकारार्थविचारः ॥

अनद्यतनभूते स्मृतिबोधकपदयोगे यच्छब्दयोगा भावे लृट्। यथा-स्मरसि कृष्णगोकुले वत्सामः। यच्छब्दयोगे तु अभिजानासि कृष्ण यद्वने अभुञ्ज्महि । साकांक्षस्मृतिबोधकपदयोर्योगेभूतानद्यतने लृट् लृङ् च। स्मरसि कृष्ण गोकुले वत्स्यामस्तत्र गाः चारयिष्यामः। स्मरसि कृष्ण गोकुलेऽवसामतत्रगाअचारयामवा।

परोक्षेऽनद्यतनभूते लिट्। राजा चकार। अपह्नवे लिट्। कलिंगेष्ववात्सीरिति प्रश्ने, नाहं कलिंगाञ्जगामेत्युत्तरं-सोपह्नवः। समीपकाले प्रश्ने लिट्प्राप्तौ लङ् लिटौ । देवदत्तोऽगच्छत्किम्। जगाम किम्।

स्म शब्दयोगे भूतपरोक्षानद्यतने लट्। यजति स्म युधिष्ठिरः।

स्म योगे अपरोक्षे भूतेऽनद्यते लट्। एवं स्म पिता ब्रवीति। ननु शब्दयोगे प्रश्नोत्तरे भूते लट्। अकार्षीः किमिति प्रश्ने ननु करोमि भोरित्युत्तरम्। नशब्दयोगे नुशब्दयोगे च प्रश्नोत्तरे भूते लुङ् लटौ वा। अकार्षीः किमिति प्रश्ने, न करोमि, नाकार्षं वा, नुकरोमि, न्वकार्षं वेत्युत्तरम्। पुराशब्दयोगे स्मशब्दयोगाभावे भूतानद्यतने लुङ् लटौ। इह पुरा छात्रा अवात्सुः वसन्ति वा॥

॥ इति भूतकालः ॥

अथ भविष्यत्कालः॥ निश्चयद्योतकस्य यावच्छब्दस्य पुराशब्दस्य च योगे भविष्यति लट्। यावद्भुंक्ते- पुरा भुंक्ते, निश्चयेन भोक्ष्यते इत्यर्थः। कदा कर्हि शब्दयोर्योगे लट् यथा यथं लुट् लृटौ वा। कदा, कर्हि भुंक्ते- भोक्ष्यते, भोक्ता वा। मुहूर्तानंतर लिङ् लट् लृट् लुट् च। उपाध्यायश्चेदागच्छेत्, आगच्छति-आगमिष्यति- आगंता वा, अथ त्वं छंदोऽधीष्व। क्षिप्रवाचकशब्दयोगे लृट्। वृष्टिश्चेदाश्वायास्यति- शीघ्रंवप्सामः। आशंसावाचकयोगे लिङ्। गुरुश्चेदुपेयादाशंसेऽधीयीय॥

॥ इति भविष्यत् कालः ॥

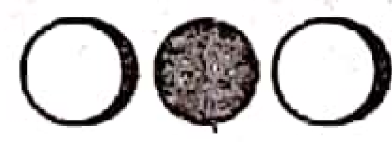
क्रियाया अनिष्पत्तौ हेतु- हेतुमद्भावादौ भूते भविष्यति च लङ्। सुवृष्टिश्चेदभविष्यत्तदा सुभिक्षमभविष्यत्। वर्तमान समीपभूते, लुङ्-लटौ। कदा आगतोऽसि- अमागच्छामि- आगमं वा। वर्तमानसमीप्ये भविष्यति लट्-लृट च। कदा आगमिष्यसि- अयमागच्छामि- आगमिष्यामि वा। इच्छार्थकपदयोगे लिङ्-लोटौ। इच्छामि भुंजीत- भुक्तां वा भवान्। इच्छार्थकधातोर्वर्तमानकाले लिङ्-लटौ। इच्छेत्-इच्छति। क्रियाशक्तौ लिङ्। त्वं भारं वहेः। क्रियायोग्यतायां लिङ्। त्वं कन्यां वहेः। माङ् योगे लुङ्। मा कार्षीः। उभयोर्धात्वोर्विशेष्यविशेषणभावेविशेषक्रियाकालानुरोधेऽपि विशेषण-धातोर्भूतभविष्यद्वर्तमानकालाः। वसन् ददर्श। सोमयाजी भविता। आगतोऽस्मि। वक्ष्यमाण आस इत्यादि। धातोः कार्यकारणभावे लिङ्। कृष्णं नमेच्चेत्सुखं यायात्॥ इति लकारार्थविचारः॥

॥ इति तिङंतव्युत्पत्तिप्रकारः समाप्तः॥

॥ अथ साधारणानि वाक्यानि ॥

कालक्षेपं मा कुरु । शालां गच्छ । गुरोराज्ञया वर्तस्व। गुरोराज्ञा पालनीया । गुरुकृपया विद्यार्थी विद्वान् भवति। ममायं सहाध्यायी । अहं व्याकरणमधीये । अपि अर्थशास्त्रं पठसि। अयं गुरोरग्रे वक्तुं न बिभेति। ममेदं पुस्तकं स्वयमेव लिखितं मया। इदं मम मषीपात्रम्। इयं मे लेखनी । लेखनकर्मणि निपुणोऽसि त्वम् । न तथाहमस्मि । एहि बहिः पर्यटनाय गच्छाव आरामं अवलोकयितुं च। ममापि वनशोभानिरीक्षणे। कौतुकमस्ति। इति साधारणवाक्यानि॥

॥ इति धातुरूपावलिः समाप्ता ॥

— अत्रत्य विक्रय्य पुस्तकानि —

श्री राघवेन्द्रस्तोत्रम्	3-00
वायुस्तुतिः	3-00
मणिमंजरि	10-00
पञ्चामृताद्यभिषेकसूक्तानि	10-00
पवमानहोमः	20-00
पञ्चोपनिषत्	15-00
रुद्रस्वाहाकारः	10-00
शब्दरूपावलिः	15-00
समासचक्रम्	5-00
समावर्तनम्	5-00
ऋग्वेदीय त्रिकालसंध्यावंदनम्	10-00
,, पुण्याहवाचनम्	15-00
,, उपनयनम्	12-00
,, उत्सर्जनोपाकर्म प्रयोगः	15-00
,, समावर्तनम्	5-00
,, विवाह प्रयोगः	15-00
,, वैष्णवान्हिक पद्धतिः	75-00
और्ध्व देहिक प्रयोगः	15-00
यजुर्वेदीय त्रिकालसंध्यावंदनम्	10-00
ब्रह्मयज्ञः	12-00
श्रीमद्भागवतम् (१-४ स्कन्धः)	25-00
गर्भाधानम् (जातकर्म नामकरणानि)	5-00
उदकशांति	20-00

✆ : 231458

M/s. Shrinivasacharya Hombali & Son

PUBLISHER & BOOK SELLER

Station Road, **GADAG – 582 101**

Dist : Gadag State : Karnatak

Printed by : New Gadag Printery, Gadag.